

Kennari:

Brynhildur Sigurðardóttir
G. Ómar Guðmundsson
Heiða Björg Árnadóttir

Kennslufyrirkomulag:

Kennsla inn í bekk, heimalestur og önnur heimavinna.

Tímafjöldi:

5. kennslustundir auk samþættingar í Stapamixi og við samfélags- og náttúrufræði.

Bekkur:

9. bekkur

Íslenska í Aðalnámskrá grunnskóla

Traust kunnátta í móðurmáli er meginundirstaða staðgóðrar menntunar. Jafnframt er lestur öflugt tæki nemenda til að afla sér þekkingar og tjáning í ræðu og riti ein af nauðsynlegum forsendum þátttöku í samfélaginu. Skólinn er virkur þátttakandi í máluppeldi barna ásamt heimilum þeirra. Þetta veldur því að námsgreinin íslenska hefur ákveðna sérstöðu meðal annarra námsgreina skólans.

Hlutverk íslenskukennslu og máluppeldis er víðtækt og margbrotið. Mál og bókmenntir eru menningararfur þjóðarinnar og ber að rækta, virða, njóta og þróa. Sá arfur tengist því hversu sjálfsgagt það þykir á Íslandi að læra að lesa, skrifa og beita máli svo skiljist. Íslenskukennsla hefur einnig það hlutverk að efla tjáningu og sköpun í töluðu máli og rituðu, nota málið og kynnast mætti þess. Gott og ríkulegt talmál er ein meginforsenda samskipta og miðlunar og svo á einnig við um ritmálið sem er miðill sköpunar og birtir nýja þekkingu. Nám í móðurmálinu á að taka mið af þessu og þar á að fræða um mál og bókmenntir og ekki síst efla færni í málnotkun. Við lok grunnskóla á nemandi að geta gert sér grein fyrir stöðu sinni og ábyrgð sem málnotanda. Hann á að átta sig á því að þegar skóla sleppir er það á hans ábyrgð að rækta og nýta málið sem tæki til náms, samskipta og þátttöku í lýðræðissamfélagi. Það er réttur hvers manns að öðlast þekkingu og færni í máli. Það skiptir einnig miklu að barn með annað mál en íslensku eigi þess kost að læra íslensku svo vel að það geti tekið fullan þátt í samfélaginu, notið menningar og átt þátt í því að móta hana.

Margþætt hlutverk náms í íslensku kallar á samstöðu og samstarf innan skóla um máluppeldi. Megintilgangi íslenskukennslu má skipta í fjóra þætti:

- Talað mál, hlustun og áhorf. Nemendur þurfa að fá þjálfun annars vegar í framburðar- og framsagnarþætti, og hins vegar í frásagnar-, samræðu-, rökræðu- og umræðuþætti.
- Lestur og bókmenntir. Góð lestrarfærni er undirstaða ævináms. Nemandinn þarf að ná sjálfstæði í lestrinum og læra að beita aðferðum við lestur og skilning sem hann velur í samræmi við tilgang lestrar. Mikilvægt er að bæta stöðu þeirra sem gengur illa að læra að lesa. Nemendur þurfa að kynnast fjölbreyttum bókmenntum og læra að nýta bókmenntafræðileg hugtök í eldri bekkjum grunnskólans.
- Ritun: Greina má þjálfun í ritun í tvo megin þætti. Annars vegar er textinn sjálfur, svo sem val á textagerð, skipan efnisþátta, málsnið, mál og stíll. Hins vegar eru tæknileg atriði, þ.e. skrift, stafsetning, uppsetning og frágangur texta. Nemendur þurfa að læra að gagnrýna og endurskoða eigin texta, og taka uppbyggilegri gagnrýni frá öðrum og nýta hana til að bæta ritsmíðar sínar.
- Málfræði: Markmið málfræðikennslu er að gera nemendur viðræðuhæfa um mál og málfrá, gera þá að betri málnotendum og glæða áhuga þeirra á móðurmálinu. Málfræði og kennsla hennar má ekki vera einangrað fyrirbæri í kennslunni heldur virk athugun á texta og töluðu máli, ekki síst í umfjöllun um texta nemenda sjálfra.

Íslenska í Stapaskóla

Námsþættir:	Námsefni:	Hæfniviðmið: <i>Að nemandi geti:</i>	Leiðir:
Talað mál, hlustun og áhorf	Matadorkóngurinn Hugmyndir nemenda <i>Samræðuæfingar:</i> • 68 æfingar í heimspeki • Verkefnabanki heimspekitorgsins Hlaðvarpsþættir, t.d. í ljósi sögunnar <i>Kvikmyndir:</i> • Órói • Útlaginn • Heimildamyndir Neistar Lesfimiþjálfun Matsrammi fyrir lesfimi Padlet veggir	<ul style="list-style-type: none"> – flutt mál sitt skýrt og áheyrilega og hefur tileinkað sér viðeigandi talhraða og fas – gert sér grein fyrir eðli góðrar framsagnar og framburðar og nýt leiðbeiningar um framsögn, svo sem um áherslu, tónfall, hrynjandi og fas og lagar það að viðtakanda og samskiptamiðli á fjölbreyttan hátt, m.a. með leikrænni tjáningu – hlustað, tekið eftir og nýtt sér upplýsingar í töluðu máli til fróðleiks og skemmtunar, nýtur einnig myndefnis, upplestrar, leikins efnis og tónlistar og gerir grein fyrir skoðun sinni á viðkomandi efni – nýtt sér fjölmiðla, svo sem útvarp, sjónvarp, kvikmyndir og rafrænt efni, og tekið afstöðu til þess sem þar er birt 	<p>Yndislestur Býflugnalestur Leiklestur Leikræn tjáning Lestur fræðitexta Upplestur Frásagnir Umræðu- og spurnaraðferðir Samræður Málfundir Rökæfingar Hlustunarverkefni Hljóð- og myndupptökur Innlögn Áhorf Orðaleit Hugtakavinna Frayer kort Venn myndir Orð vikunnar Paravinna Hópavinna Vettvangsferðir Þjálfunaræfingar Þroutalausnir Flæðiritun Ferliritun Skapandi skrif Ritgerðarskrif Skapandi skil Kannanir á forms Sjálfsmat Jafningjamat Leiðbeinandi samtöl</p>
Lestur og bókmenntir	Yndislestrarbækur Kjörbækur Gísla saga Súrssonar Neistar Skólavefurinn Efni frá kennara Smásagnarsmáræði Gjallarhornið Bragfræði Verkefni á Nearpod	<ul style="list-style-type: none"> – lesið almenna texta af öryggi og með góðum skilningi, lagt mat á þá og túlkað – skilji mikilvægi þess að geta lesið og eflt eigið læsi, og m.a. valið og beitt mismunandi aðferðum við lestur – greint og skilið aðalatriði og aukaatriði í margs konar texta og glöggvað sig á tengslum efnisatriða 	

	<p>Hugfinnur</p> <p><i>Uppflettirit:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • malid.is • snara.is 	<ul style="list-style-type: none"> – gert sér grein fyrir eðli og einkennum margvíslegra textategunda og geti gert öðrum grein fyrir því – lesið, túlkað, metið og fjallað um fjölbreyttar íslenskar og erlendar bókmenntir og gert sér grein fyrir gildi bókmennta – beitt nokkrum grunnhugtökum í bókmenntafræði, svo sem minni, fléttu, sjónarhorni og sögusviði og kannist við myndmál, algengustu tákn og stílbrögð – notað algeng hugtök í bragfræði í umfjöllun um bundið mál og óbundið – lesið og túlkað ljóð af ýmsum toga og frá ýmsum tímum – valið sér lesefni til gagns og ánægju og komið fram sem sjálfstæður lesandi sem gerir sér grein fyrir gildi þess að lesa 	
<p>Ritun</p>	<p>Textar og hugmyndir nemenda</p> <p>Efni frá kennara</p> <p>Neistar</p> <p>Beinagrindur</p> <p>Heimir</p> <p>Námsefni og verkefni í náttúrufræði og samfélagsfræði, t.d. Sögugáttin</p> <p><i>Uppflettirit:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • malid.is • snara.is • skrambi.arnastofnun.is 	<ul style="list-style-type: none"> – skrifað skýrt og greinilega – sýnt virðingu við mál, texta og lesanda með því að beita reglum um réttritun og nota til þess hjálpartæki þegar það þarf – beitt skipulögðum vinnubrögðum við ritun, skipað efnisatriðum í röklegt samhengi og mótað málsgreinar og efnisgreinar – samið texta frá eigin brjósti og er óhræddur við að beita ríkulegu tungutaki í skapandi ritun – valið og skrifað mismunandi textagerðir sem hæfa viðkomandi 	

		<p>verki og beitt mismunandi orðaforða og málsniði við hæfi</p> <ul style="list-style-type: none"> – gert sér grein fyrir lesanda og miðar samningu við hann 	
Málfræði	<p>Textar nemenda Efni frá kennara Neistar Skólavefurinn Málvísir Gullvör</p> <p><i>Uppflettirit:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • malid.is • snara.is 	<ul style="list-style-type: none"> – beitt helstu málfræðihugtökum í umræðu um notkun málsins og þróun þess – valið orð í tali og ritun í samræmi við málsnið – gert sér grein fyrir mikilvægi þess að rækta orðaforðann – nýti reglur um orðmyndun og einingar orða við ritun – átti sig á beygingarlegum og merkingarlegum einkennum orðflokka og gerir sér gein fyrir hlutverki þeirra í eigin texta og annarra – notað fleyg orð, algeng orðtök, málshætti og föst orðasambönd til að auðga mál sitt – gert sér grein fyrir þýðingu lestrar, ekki síst bókmennta, í því skyni að auðga mál sitt – bent á og beitt mismunandi málnotkun og málsniði eftir efni og tilefni – áttað sig á staðbundnum, starfstengdum og aldurstengdum tilbrigðum í orðaforða og málnotkun og þekkir til helstu framburðarmállýskna – áttað sig á skyldleika íslensku við önnur mál og að tungumál, þar á 	

		<p>meðal íslenskan, séu sífellt að breytast</p> <ul style="list-style-type: none"> – áttað sig á og beitt sköpunarmætti tungumálsins, og nýtt það m.a. við ritun, tal, við nýyrðasmíð, í orðaleikjum og skáldskap – gert sér grein fyrir mikilvægi góðrar færni í máli, ábyrgð sinni við að bæta mál sitt og nýti þekkingu sína á íslenskri málfræði við nám í erlendum tungumálum 	
<p>Námsmat:</p>	<p>Námsframvinda og hæfni nemenda metin jafnóðum yfir skólaárið á hæfnikorti. Lögð er áhersla á að námsmat sé leiðbeinandi fyrir nemendur og alltaf í samræmi við stöðu þeirra og vísi þeim veginn áfram í námi.</p> <p>Lesfímipróf eru þrisvar sinnum yfir veturinn, í september, janúar og maí. Mældur er hraði og mat er lagt á upplesturinn; tjáningu, sjálfvirkni, hljómfall og flæði. Hjá nemendum sem mælast undir viðmiði 1 er líka gerð mæling á sjónrænum orðaforða og orðleysum til að fylgjast með undirþáttum lestrarins.</p> <p><i>Viðmið í lestri: Miðað er við að nemendur nái að lesa á hraðanum 140-180 í 9. bekk og leggi áherslu á að bæta lesskilning og hæfni til að túlka texta.</i></p> <p>Lesskilningskönnunin Orðarún er lögð fyrir tvisvar yfir árið, í október og febrúar.</p> <p>Orðaforðakönnunin Orðalykill er lögð fyrir í janúar.</p> <p>Ritunarverkefni verða lögð fyrir til námsmats tvisvar sinnum á árinu og hafa nemendur þá haft tíma til að vinna drög, fullan texta og endurskoða verkið sitt áður en það er tekið til lokamats.</p> <p>Logos endurmat á læsi er lagt fyrir nemendur sem lesa undir 150 orðum á mínútu í september.</p> <p>Lykilhæfni: Samþætt námskrá á unglíngastigi Stapaskóla.</p> <p>Auk þess að unnið sé að hæfniviðmiðum í íslensku er lögð áhersla á að þjálfa lykilhæfni nemenda í öllu daglegu starfi. Námskrá í lykilhæfni er því í vinnslu samhliða greinanámskránni.</p>		

Tenglar á kennslu efni sem nefnt er hér að framan:

[Matadorkóngurinn](#)

[68 æfingar í heimspeki](#)

[Verkefnabanki Heimspekitorgsins](#)

[Í ljósi sögunnar](#)

[Neistar](#)

[Lesfimi þjálfun](#)

[Matsrammi fyrir lesfimi](#)

[Skólavefurinn](#) (aðgangur í Stapaskóla, útprentað efni)

[Smásagnasmáræði](#)

[Gjallarhornið](#)

[Bragfræði](#)

<https://malid.is/>

<https://snara.is/>

[Beinagrindur](#)

[Heimir](#)

[Sögugáttin](#)

<http://skrambi.arnastofnun.is/>

[Málvísir](#)

[Gullvör](#)